

майданчик для підготовки студентів – майбутніх учителів англійської мови, які зможуть вдосконалювати професійну майстерність упродовж життя та гідно долати виклики часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бевз О. П. The notion of Second Language Acquisition in the Methodology Curriculum (by New Generation School Teacher Project) / О. П. Бевз, А. С. Гембарук, О. А. Заболотна // Матеріали VII Всеукраїнської наукової інтернет-конференції з міжнародною участю «Шкільний вчитель нового покоління». – Житомир, 2015. – Режим доступу : <http://ngschoolteacher.wix.com/ngscht#!internet-conferences/c15z0>.

2. Бевз Е. П. Developing a module on second language acquisition for future English language teachers (Material is collected due to the participation in the project «New Generation School Teacher» initiated by Ministry of Education and Science of Ukraine and British Council Ukraine) // Материалы международной научной конференции «Проблемы преодоления последствий геноцида армян». – Ереван : Издательство Северного университета, 2015. – С. 271–274. – Режим доступа : <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/handle/6789/4288>.

3. Безлюдна В. В. Зміст підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах / В. В. Безлюдна // Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : О. І. Безлюдний (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. – Вип. 13. – С. 80–87.

4. Гончарова О. А. Методична підготовка майбутнього вчителя англійської мови / О. А. Гончарова, Т. В. Коноваленко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2014. – Вип. 5. – С. 71–75. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2014_5_13.

5. Самойлюкевич І. В. Планування безперервного професійного розвитку як інноваційний компонент змісту методичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов / І. В. Самойлюкевич, О. О. Волкова // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 4. – С. 61–67. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2015_4_14.

Дата надходження до редакції: 14.02.2018 р.

УДК 378.147:811.161.2'34'355

Тетяна КОСТОЛОВИЧ,
аспірантка кафедри теорії

та методик початкового навчання

Рівненського державного гуманітарного університету

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФОНЕТИКИ Й ОРФОЕПІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Статтю присвячено питанню формування професійної комунікативної компетентності студентів-філологів у процесі вивчення фонетики й орфоєпії української мови. Розглянуто умови, за яких цей процес буде ефективним. Основну увагу зосереджено на роботі з текстами різних стилів, побудові системи комплексних завдань, які дозволяють удосконалювати всі складники професійного й комунікативного блоків інтегративної за своєю сутністю професійної комунікативної компетентності, проводити роботу із взаємопов'язаного формування вмінь у рецептивних і продуктивних видах мовленнєвої діяльності.

Ключові слова: професійна комунікативна компетентність, текст, система вправ та завдань, інтеграція видів мовленнєвої діяльності, ситуативні завдання.

Стаття посвячена решению вопроса формирования профессиональной коммуникативной компетентности студентов-филологов в процессе изучения фонетики и орфоэпии украинского языка. Автор рассматривает условия, которые могут обеспечить эффективность этого процесса. Основное внимание уделено работе с текстами разных стилей, построению системы комплексных упражнений, которые позволяют совершенствовать все компоненты профессионального и коммуникативного блоков интегративной по своей сути профессиональной коммуникативной компетентности, проводить работу по взаимосвязанному формированию умений в рецептивных и продуктивных видах речевой деятельности.

Ключевые слова: профессиональная коммуникативная компетентность, текст, система заданий и упражнений, интеграция видов речевой деятельности, ситуативные задания.

The article is devoted to the formation of the professional communicative competence of students-philologists in the process of studying phonetics and orphoepics of the Ukrainian language. Considered the conditions under which this process will be effective. The main focus is on working with texts of different styles, the construction of complex tasks that allow to perfect all the components of professional and communicative blocks of the integrative essence of professional communicative competence, to work on the interrelated formation of skills in receptive and productive forms of speech activity.

Key words: professional communicative competence, text, system of exercises and tasks, integration of types of speech activity, situational tasks.

Постановка проблеми. Формування висококваліфікованих конкурентоспроможних учителів – один із пріоритетних напрямів реформування вищої освіти в Україні. Упроваджуваний нині компетентнісний підхід сприяє прискоренню інтеграції України до європейського освітнього простору, змінює вектори результатів навчання зі знань на здатність використовувати набуті знання й уміння для розв'язання завдань, висунутих часом і державною політикою. Отже, мета вивчення курсу української мови на філологічних факультетах закладів вищої освіти України полягає сьогодні у формуванні компетентного фахівця з високим рівнем володіння державною мовою, національно свідомою мовною особистості, яка сприятиме її розвитку в усіх сферах функціонування. Проте стандарти компетентнісного навчання для вищої школи МОН України досі не затверджені, відсутні також стандартизовані компетентнісно спрямовані навчально-методичні комплекси, що значно утруднює реалізацію мети сучасної філологічної освіти. Таким чином, проблема полягає у соціальному запиті суспільства на підготовку компетентного вчителя-словесника і відсутності системних досліджень методики формування професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців із філології на етапі вивчення фонетики й орфоєпії української мови.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Питання формування професійної комунікативної компетентності (далі – ПКК) студентів перебуває у центрі уваги науковців із початку XXI століття. Так, у працях І. Беха, Н. Бібік, І. Білоус, Ю. Васькова, І. Гавриш, І. Єрмакова, М. Заброцького, С. Карамана, Л. Карпової, В. Носкова, О. Овчарук, Л. Пирожено, О. Пометун, С. Прозорова, Н. Усімбаєвої розглянуто зміст методики формування компетентностей і компетенцій, зокрема й комунікативної, як дидактичного феномена. Лінгводидактичні засади організації роботи з вироблення професійної комунікативної компетентності студентів-філологів або її компонентів обґрунтовано в дослідженнях Ю. Васькова, Н. Голуб, В. Руденко, О. Семенов, В. Сидоренко, Т. Симоненко, В. Сорко та ін. Окремі складники ПКК вивчали Н. Босак (фонетико-орфоєпічна), І. Дегтярьова (ІТ-компетентність), О. Копусь (мовленнєва), С. Омельчук (мовленнєво-методична), Н. Остапенко (лінгводидактична), А. Радченко (фонетична),

В. Руденко (професійно-комунікативна), В. Сорко (інформаційно-комунікативна), З. Столяр (комунікативна), В. Сухопар (термінологічна), І. Хом'як (комунікативна), І. Черезова (мовленнєва), С. Шевчук (фахово-мовна) тощо. Теоретичні основи формування ПКК студентів нефілологічних спеціальностей, особливості вдосконалення професійного мовлення й мовленнєво-комунікативних умінь досліджували М. Василенко, І. Дроздова, Л. Златів, С. Караман, К. Климова, А. Кочеткова, І. Кухарчук, Л. Мацько, В. Пасинок, М. Пентилюк, І. Хом'як та ін.

Аналіз лінгводидактичної літератури з проблеми дозволяє стверджувати, що ПКК є складним інтегративним утворенням, вищим рівнем комунікативної компетентності, притаманним студентам коледжів і вишів, у змісті якої виокремлюють мовну, мовленнєву, соціокультурну, діяльнісну компетентності, а також цінності, мотиви, характеристики, досвід [2, с. 61, 63]. У спеціальних дослідженнях з'ясовано, що у складі ПКК, крім мовної, мовленнєвої, виокремлюють ще й предметну, професійну та технічну професійну компетентності [8, с. 26]. Подібних поглядів щодо структури ПКК притримуються також Н. Остапенко, О. Семенов, В. Сидоренко [4; 6; 7]. Найбільш детально інтегративний склад ПКК визначено у працях М. Пентилюк [6]. Науковець вважає, що сучасний учитель-словесник у процесі фахової підготовки має оволодіти низкою компетенцій: *мовною* (обізнаність із мовою); *мовленнєвою*, тобто володіння всіма видами мовленнєвої діяльності; *предметною*; *прагматичною*, що виявляється в здатності до здійснення мовленнєвої діяльності, зумовленої комунікативною метою свідомого вибору необхідних форм, типів мовлення, врахування ознак функційно-стильових різновидів мовлення; *комунікативною*, що в широкому розумінні передбачає вміння спілкуватися з метою обміну інформацією; *фольклорною і літературною* (вміння здійснювати філологічну інтерпретацію художнього тексту як складників національної духовної культури; *культурознавчою*, що реалізується в знаннях матеріальної й духовної культури та вміннях використовувати культурознавчі знання у професійній діяльності; *педагогічною*, яка ґрунтується на знанні теорії і практики навчання й виховання; здійснення науково-педагогічного спілкування у відповідній галузі науки; *методичною* (знання методологічних і теоретичних основ навчання мови й літератури, концептуальних основ, структури і змісту засобів навчання, вміння застосовувати знання в педагогічній і громадській діяльності) [5, с. 5-6].

Формування всіх складників ПКК у взаємозв'язку можливе лише на основі тексту, який є поліфункційним і міжпредметним явищем. На сучасному етапі розвитку лінгвістики й методики виокремлюють такі функції тексту: *текст як дидактична одиниця*; *текст як мовна одиниця*; *текст як одиниця культури та мінімальна одиниця спілкування*; *текст як дискурс* [3, с. 227]. Представлені аспекти тексту засвідчують його приналежність до всіх складових ПКК, безпосередній, а не опосередкований зв'язок із комунікативною компетентністю, а також необхідність створення методики формування ПКК на основі тексту.

Українська лінгводидактика виокремлює новий підхід (*принцип – З. Бакун*), за яким навчання мови має відбуватися на основі тексту [1; 3]. Цей підхід у навчанні фонетики, на думку вченого, може реалізуватися в таких напрямках: текст є засобом пізнання

мови як поліфункційного явища; текст є найважливішим засобом долучення до української культури; навчання фонетики здійснюється на основі тексту як одиниці мови, завдяки якій відбувається пізнання фонетичних явищ та засобів, формується система фонетичних понять; текст є мовленнєвим витвором, результатом використання системи мови, оскільки на його засадах вивчається мова в дії, засвоюються закономірності функціонування фонетичних засобів у мовленні; текст є основним засобом оволодіння усними та писемними формами українського мовлення, оволодіння мовленнєвою діяльністю в усіх її видах (читання, говоріння, аудіювання, письмо), на його основі формується комунікативна компетентність; текст є засобом створення ситуацій, на основі яких здійснюється реальне спілкування [1, с. 85-91]. Отже, робота з текстом наукового й художнього стилів має стати основою експериментальної методики.

Упровадження компетентнісного підходу, застосування текстового матеріалу потребує відповідної системи методів, які б сприяли активізації пізнавальної й розумової діяльності студентів, формуванню окремих складників ПКК у їх взаємозв'язку. У новітніх лінгводидактичних розвідках серед найбільш ефективних методів навчання, які можуть використовуватися на різних етапах опанування лінгвістичним матеріалом, варто виокремити евристичну бесіду, метод проектів, засідання «круглого столу», «крісло автора», «музей помилок», «мистецтво красномовства» тощо [9, с. 53]. Але для реалізації мети філологічного навчання необхідне також створення й апробація системи вправ та завдань на основі тексту, спрямованої на формування мовленнєво-комунікативних умінь і здатності застосовувати здобуті знання й уміння у нестандартних, наближених до життєвих ситуаціях.

Мета нашої наукової розвідки полягає в описі експериментальної методики формування професійної комунікативної компетентності студентів-філологів у процесі вивчення фонетики й орфоєпії сучасної української літературної мови, визначенні умов успішного оволодіння студентами філологічних спеціальностей знаннями, уміннями й навичками оперування фонетичним й орфоєпічним матеріалом, необхідним для майбутньої професійної діяльності, та створенні системи комунікативно спрямованих завдань на базі тексту, що відображає всі складники ПКК.

Виклад основного матеріалу. Аналіз лінгвістичних, психологічних, психолінгвістичних та методичних засад формування професійної комунікативної компетентності, стан питання в сучасній вищій школі, анкетування студентів і викладачів та результати констатувального зрізу дали нам змогу розробити експериментальну методику формування ПКК майбутніх учителів у процесі вивчення фонетики й орфоєпії сучасної української літературної мови.

Комунікативна компетентність студента-філолога розуміється нами як готовність виконувати професійно спрямовану комунікативну діяльність, показник того, наскільки успішно майбутній педагог зможе виконувати ті чи інші види діяльності, зокрема здатність до досягнення ефективних результатів у навчально-виховному процесі, самоосвіті, самовихованні, самовдосконаленні.

Серед напрямів мовно-професійної підготовки майбутніх учителів української мови нами було виокремлено такі: а) оволодіння базовими теоретичними

знаннями сучасної лінгвістичної науки, формування сталих фонетико-орфоєпічних умінь (мовна компетентність); б) удосконалення власного мовлення та мовленнєво-комунікативних умінь (мовленнєва компетентність); в) формування та вдосконалення загальнонавчальних умінь, вироблення тактик і стратегій спілкування, прагнення до самовдосконалення й самоосвіти (діяльнісна компетентність); г) опрацювання правил українського мовленнєвого етикету, врахування соціальних умов спілкування, культурного контексту; залучення до роботи в парах, малих групах, колективі, створення умов для успішної соціалізації студентів (соціокультурна компетентність); г) оволодіння термінологічною системою української мови (термінологічна компетентність); д) вироблення лінгвометодичних умінь роботи з фонетичним, орфоєпічним й орфографічним матеріалом відповідно до комунікативного спрямування шкільного курсу української мови, опанування новими технологіями навчання (технологічна компетентність); е) вдосконалення умінь роботи з різними джерелами інформації, підвищення рівня використання ІКТ (ІТ-компетентність); є) формування умінь і навичок самостійної пошукової роботи з науково-навчальним текстом, різними джерелами наукової інформації з лінгвістики (науково-дослідницька компетентність). Означені напрями покладено в основу створення системи вправ та завдань на базі текстів, спрямованої на формування ПКК студентів-філологів.

Серед лінгводидактичних умов формування ПКК нами виокремлено: 1) поєднання компетентнісного, особистісно орієнтованого, комунікативно-діялісного, соціокультурного, функційно-стилістичного, текстоцентричного підходів у викладанні української мови; 2) застосування сучасних інноваційних технологій і відповідних їм методів, прийомів, засобів навчання; 3) урахування інтегративного характеру професійної комунікативної компетентності, відображення його у змісті підготовки студентів та системного характеру сучасної української літературної мови; вивчення фонетики, орфоєпії у взаємозв'язку з іншими розділами, що дозволить формувати відповідні субкомпетентності цілісно; 4) взаємопов'язане формування вмінь в усіх видах мовленнєвої діяльності, мовної, мовленнєвої, стратегічної, соціокультурної компетентностей та інтеграція різних видів діяльності (пізнавальної, мовленнєвої, ігрової, образотворчої, художньо-словесної); 5) стимулювання репродуктивної та продуктивної мовленнєвої діяльності, зокрема за допомогою ситуативних завдань і рольових симулятивних ігор; 6) використання міжпредметних зв'язків, спеціально розроблених спецкурсів і спецсеминарів комунікативного й професійного спрямування, освітніх інноваційних і мультимедійних технологій; 7) організація самостійної роботи студентів, спрямованої на закріплення знань, формування професійних умінь і навичок; самоконтролю та самокорекції; 8) підвищення ролі практик (діалектологічної, фольклорної, соціолінгвістичної, педагогічної); 9) надання пріоритету комплексній роботі з текстами культурологічної та культуромовної тематики різних типів і стилів мовлення як дидактичного матеріалу.

Усі перераховані умови успішного вдосконалення професійного мовлення студентів об'єднує робота з текстом. Подаємо текст наукового стилю

для комплексної роботи на практичних заняттях і в позааудиторний час, який може бути використаний повністю для розвитку рецептивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності або частково на декількох заняттях як матеріал для диктантів інформаційної дії:

Голос – це основне знаряддя роботи вчителя, оратора. Він утворюється в результаті роботи голосових зв'язок і дихання й наділений відповідними властивостями: природними (сила, висота, тембр, діапазон) і набутими (темп, політ, звучність). Щоб розвинути голос, треба виявити кращі його якості, вдосконалити ті, що виявлені неяскраво і застосовувати їх у процесі читання або мовлення. Особливої уваги потребує робота над виробленням навичок володіння силою голосу, діапазоном, темпом. Під час проведення вправ необхідно стежити за диханням.

Сила голосу регулюється довільно. Вона залежить переважно від напруження мовленнєвого апарату і від сили видиху повітря.

Тембр – це природне звукове забарвлення голосу. Він залежить від анатомічної будови мовленнєвого апарату, що створює індивідуальні тембри голосів, помітно відмінних між собою.

Висота голосу – це його тональні можливості. Вона залежить від частоти коливання голосових зв'язок.

Діапазон – межа людського голосу від найнижчих до найвищих тонів звучання. Чим ширший діапазон голосу, тим цікавіші інтонаційні варіанти читання й мовлення.

Звучність (дзвінкість) – це властивість голосу, який звучить гучно й чітко.

Темп – швидкість читання й мовлення.

Політ голосу – вміння спрямовувати звук у необхідну точку аудиторії.

Дикція – одна зі складових частин культури усного мовлення. Це вміння правильно вимовляти всі голосні й приголосні звуки, кожному з яких притаманне певне звучання, що залежить від точної роботи мовленнєвого апарату. Мовлення не сприймається легко, якщо у ньому не відпрацьована чіткість дикції – правильної вимови голосних і приголосних звуків та їх сполучень. Це досягається особливими вправами – скоромовками й чистомовками (О. Олійник).

У роботі з наведеним текстом використовувалася система завдань, спрямованих на комплексне вдосконалення усіх складників професійної комунікативної компетентності. Першим було дотекстове завдання, виконання якого мало підготувати студентів до сприймання тексту. Це – бесіда на основі відповідей на запитання: *Яку роль, на вашу думку, відіграє робота над голосом у професії вчителя? Свою думку доведіть. З якими аспектами вивчення звуків він пов'язаний?*

Після цього виконувалися притекстові (навколотекстові) завдання, метою яких була інтегративна поглиблена робота зі змістом і мовним оформленням тексту:

- Прочитайте текст, визначте його стиль, тему, комунікативну мету, адресата мовлення. В якій ситуації ви зможете його використати? (мовленнєва компетентність).

- Випишіть іменники – ключові слова, які допоможуть вам швидко відтворити текст у стислому вигляді (діяльнісна, мовленнєва компетентності).

- За цим текстом утворіть міні-термінологічний словничок (лінгвістична, термінологічна компетентності).

- Проведіть роботу в парах. Задайте 2-3 запитання своєму сусідові за виписаними у словнику термінами, щоб упевнитися у засвоєнні понять. Потім поміняйтеся ролями. Будьте уважними. Якщо потрібно, виправляйте, доповнюйте відповідь (соціокультурна, лінгвістична, термінологічна, мовленнєва, діяльнісна компетентності).

- Підготуйтеся до правильного й чіткого читання вголос уривка тексту (до 50 слів на вибір). Прочитайте, вислухайте зауваження й оцінку одногрупників. Подумайте, над якими показниками культури мовлення вам потрібно ще попрацювати (мовленнєва, діяльнісна, технологічна компетентності).

Як бачимо, більшість завдань є інтегративними за своєю сутністю, що дозволяє проводити комплексну роботу. На завершальному етапі роботи з текстом застосовувалися так звані післятекстові (ситуативні та рефлексивні) завдання:

- Доберіть декілька скоромовок та чистомовок для вдосконалення свого володіння голосом (діяльнісна, технологічна компетентності).

- Уявіть, що під час педагогічної практики ви помітили в класі дівчинку, яка дуже тихо й нечітко говорить. Її погано розуміють однокласники, вчителі не можуть об'єктивно оцінити рівень її знань, тому вона мало спілкується й отримує нижчі оцінки. Використовуючи потрібну інформацію з тексту, допоможіть їй, порадьте, що саме потрібно робити (мовленнєва, технологічна, діяльнісна компетентності).

- Якщо вас зацікавила інформація з тексту щодо основних характеристик голосу як важливого інструмента вчителя, то попрацюйте над пошуком матеріалу на цю тему в Інтернеті. Складіть список сайтів, укажіть адреси, за якими ваші друзі зможуть знайти потрібну інформацію (ІТ-компетентність, діяльнісна, науково-дослідницька).

- Напишіть реферат на одну із тем (на вибір): акустичний аспект вивчення звуків; артикуляційний аспект вивчення звуків (можна підготувати у вигляді презентації) (ІТ-компетентність, науково-дослідницька).

Останніх три завдання були спрямовані на побудову вторинних або власних висловлювань студентів, одне з яких передбачало роботу в аудиторії, решта – на самостійне виконання.

Загалом, в експериментальному вивченні розділу було використано 20 текстів наукового та художнього стилів різного обсягу, більшість з яких становили систему. Так, усі тексти наукового стилю були об'єднані темою «Культура мовлення, культура спілкування». Це уривки з книг Н. Бабич, І. Вихованця, Д. Карнегі, О. Корніяки, Л. Мацько, А. Мовчун, В. Скуратівського та ін. Тексти невеликого обсягу (50-60 слів) застосовувалися для проведення диктантів інформаційної дії. Завдання до них сприяли формуванню фонетико-орфоепічного, мовленнєвого, термінологічного, діяльнісного, технологічного, соціокультурного складників професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів-філологів. Їх виконання на практичних заняттях займало небагато часу, тому цей вид роботи в експерименті застосовувався систематично.

Так, уривок з тексту В. Скуратівського «Наш етикет» був спочатку записаний у зошити:

Хоч у повсякдення й увійшло багато словесних вітань, проте люди були завжди обачливими з ними, до кожного випадку використовували далеко не весь арсенал. Зранку, в обід чи ввечері уживали лише ті слова, що відповідали певному часові. Це ж стосується і щодо кількості осіб, їх віку, статі, навіть соціальної приналежності... Традиційно в Україні діти називали своїх батьків на «ви». Така форма диктувалася високою повагою до найближчих людей (В. Скуратівський).

Завдання до тексту:

1. Уважно прочитайте записаний текст, зверніть увагу на слова, в яких вимова відмінна від написання, та випадки чергування [y] та [e]. Випишіть їх, затранскрибуйте, визначте тип і вид звукових змін. Поясніть сутність цих термінів на конкретних прикладах.

2. Підкресліть шиплячі, приготуйтеся до виразного й правильного читання. Прочитайте текст своєму сусідові по парті, дотримуючись орфоепічних норм. Вислухайте зауваження.

3. Про що розповідається у тексті? Визначте тему, стиль, авторський задум (комунікативну мету) й адресата мовлення.

4. Доберіть заголовок до тексту. Що він відображає, тему чи головну думку?

5. Доберіть декілька вітальних етикетних формул, які можна використати в різних ситуаціях (зі зміною часу, кількості осіб, статі, соціальної приналежності).

6. Підготуйте міні-діалог обговорення тексту із сусідом по парті, використайте відповідні етикетні формули вітання й прощання.

7. Уявіть, що ви вчитель. Вам потрібно розповісти учням 5-го класу про традиційну українську культуру спілкування. Ви вирішили подати потрібну інформацію у вигляді казки. Складіть міні-казку про чарівне слово «дякую», яке може змінювати життя на краще. Використайте декілька прикладів із життя, які б ілюстрували магічну дію цього слова. Зверніть увагу на мовне оформлення висловлювання.

Останнє творчо-ситуативне завдання пропонується для домашнього самостійного виконання. За бажанням, викладачі могли рекомендувати студентам розмістити казку в презентації результатів самостійної роботи в межах проектної технології.

Заслуговують на увагу такі аспекти, які важливо враховувати для повноцінного і науково правильного використання текстів:

- *екстралінгвістичний* – текст є безпосередньою реакцією на ситуацію, один із компонентів якої – екстралінгвістична реальність;

- *когнітивний* – відбір адекватних засобів у процесі створення текстів та адекватне їх розуміння;

- *семантичний* – контекст впливає на відбір мовних засобів і побудову тексту, а також обумовлює адекватне його сприйняття;

- *лінгвістичний* – сукупність мовних засобів, які формують текст, складають його специфіку.

Комплексний підхід до роботи з текстом сприяє осмисленню студентами власної мовленнєвої практики, формуванню в них комунікативно-мовленнєвих умінь, пов'язаних не лише зі сприйняттям поданих зразків текстів, а й із побудовою власних висловлювань різних типів, жанрів і стилів мовлення.

Висновки. Пропонована експериментальна методика формування професійної комунікативної компетентності студентів-філологів передбачала визначення умов, за яких ця робота буде успішною, окреслення напрямів і способів їх реалізації, побудову системи вправ і завдань на основі тексту. Дібрані викладачем текст або тематично об'єднані тексти мають бути поліфункційними, насиченими комунікативно-значущою лексикою, ілюструвати вживання тих чи інших фонетичних, лексико-граматичних явищ на базі зв'язного мовлення, слугувати базою для цілого ряду робіт: від постановки запитань для евристичної бесіди, комунікативного чи лінгвістичного аналізу тексту, переказів різних типів, драматизації, побудови діалогів, створення термінологічних чи тлумачних словничків до висловлення власного ставлення до проблеми, стимулу до самостійного пошуку відповідного матеріалу за допомогою новітніх комп'ютерних систем, розв'язання ситуативних завдань професійного спрямування, проектної діяльності з теми тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бакум З. П. Текстоцентризм у сучасній системі принципів навчання української мови / З. П. Бакум // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – Херсон : ХДУ, 2006. – Вип. 47. – С. 85–91.

2. Компетентнісний підхід до навчання української мови в основній школі (матеріали «круглого столу») // Українська мова і література в школі. – 2012. – № 4. – С. 51–64.

3. Мамчур Л. Текст як засіб формування комунікативної компетентності учнів / Л. Мамчур // Теоретична і дидактична філологія. – 2010. – Вип. 8. – С. 222–231.

4. Остапенко Н. М. Теорія і практика формування лінгводидактичних компетентностей у студентів філологічних факультетів ВНЗ / Н. М. Остапенко. – Черкаси : Видавець Чабаненко Ю., – 2008. – 330 с.

5. Пентилюк М. Мовна особистість студента в контексті професійного становлення / М. Пентилюк // Українська мова і література в школах України. – 2016. – № 4. – С. 3–9.

6. Семенов О. Професійна компетенція майбутніх вчителів української мови та літератури: зміст і структура / О. Семенов // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 4.

7. Сидоренко В. В. Шляхи удосконалення професійної компетентності вчителя української мови та літератури в умовах особистісно зорієнтованого навчання : навчально-методичний посібник / В. В. Сидоренко. – Донецьк : Каштан, 2008. – 192 с.

8. Симоненко Т. В. Теорія і практика формування професійної мовно комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів : монографія / Т. В. Симоненко. – Черкаси, 2006. – 328 с.

9. Хом'як І. Методи активізації розумової та пізнавальної діяльності студентів / І. Хом'як, Л. Пасічник // Нова педагогічна думка. – 2017. – № 2 (90). – С. 51–54.

Дата надходження до редакції: 07.02.2018 р.